

Kulturasetro i Danmark?

En indledende undersøgelse¹

UFFE SCHJØDT,² LAURITZ H. PETERSEN,
LEA M. CHRISTENSEN, SIDSEL MARIE BJERREGAARD
OG CHRISTIAN QVORTRUP

ABSTRACT: Inspired by the concept of Cultural Christianity, we investigate if something like Cultural Asatru exists in Denmark. A Cultural Asatru person may not believe in or worship the Old Norse gods, but may still identify with a pre-Christian heritage, believe that Danish values stem from Old Norse culture, and see Old Norse myths as original expressions of these values. We have used qualitative and quantitative methods to examine such beliefs and attitudes in 30 participants. The study was designed as a proof-of-concept study to evaluate whether cultural Asatru exists in Denmark, and if so, how this construct can be measured empirically. We find that national conservative Danes identify with Christian as well as Old Norse culture. The virtues of strength, courage, and vigor seem to be strongly associated with Old Norse heritage, while forgiveness, love, and compassion are associated with a Christian heritage. Gender equality, appreciation of nature, and the concept of Danishness appear to be associated more with Old Norse culture than with Christian culture. Strength and courage, which seem to express the essence of Old Norse culture, are heavily associated with the god Thor and the widespread wearing of Thor's hammer pendants.

¹ Denne rapport er forfattet af Uffe Schjødt med vigtige kommentarer og forslag fra artiklens øvrige forfattere. Alle artiklens forfattere har deltaget i undersøgelsens tilrettelæggelse, dataindsamling og dataanalyse, som blev gennemført i forbindelse med et kandidatkursus i kulturasetro ved Aarhus Universitet i efteråret 2020. Tak til Sofie Lausten og Henning Lauridsen som ligeledes deltog i projektet, og til Benjamin Grant Purzycki for at hjælpe med analysen af frilistedata. Rapportens tilblivelse kan i øvrigt ses som en direkte konsekvens af Jens Peter Schjødts seneste samarbejde med Uffe Schjødt på en bog, der følger danskernes forestillinger om Thor fra vikingetid til i dag. Jens Peter Schjødt er ikke kendt for at opsøge litteratur om samtidsreligion, men vi håber med denne festskriftsartikel, at Schjødt vil gøre en undtagelse.

² Korrespondance: Uffe Schjødt, Aarhus Universitet, us@cas.au.dk.

RESUME: Vi undersøger danskernes forhold til oldnordisk kultur. Inspireret af begrebet kulturkristendom undersøger vi, om der også findes kulturasetro i Danmark. For at være kulturasetro behøver man hverken at tro på eller dyrke de hedenske guder. Til gengæld identificerer man sig med den oldnordiske kulturarv, anser danske værdier for at være oldnordiske og opfatter oldnordiske myter som oprindelige udtryk for disse værdier. Vi har undersøgt 30 deltageres forhold til oldnordisk kultur og mytologi ved hjælp af både kvalitative og kvantitative mål. Undersøgelsen er designet som et proof-of-concept studie, der i første omgang skal vurdere, om der overhovedet findes kulturasetro i Danmark. Vi finder i undersøgelsen, at nationalkonservative deltagere identificerer sig med både kristen og oldnordisk kultur. Generelt tilskrives værdier som styrke, mod og handlekraft en oldnordisk kultur, mens tilgivelse, kærlighed og barmhjertighed tilskrives en kristen kultur. Lighed mellem køn, naturglæde og selve begrebet danskhed forbindes i højere grad med oldnordisk kultur end med kristen kultur. Styrke og mod synes at udgøre selve essensen af oldnordisk kultur, og disse kerneværdier kædes sammen med guden Thor og med det at bære thorshammeren om halsen.

KEYWORDS: Asetro/asatro/asatru; kulturasetro; cultural asatru; kulturkristendom; cultural Christianity; national conservatism; identity fusion; free listing; Thor's hammer

Indledning

Mange danskere tror ikke længere på den kristne gud, men de identificerer sig stadig med kristendommens værdier og traditioner. Både religionsforskere og almindelige danskere mener, at dette er nok til, at man kan betegne sig selv som kristen – så er man kulturkristen (Jensen 1995; Jensen 2004; Iversen 2005; Nielsen 2016). Men hvis det ikke kræves, at man tror på Gud for at være kristen, så åbner der sig en ny mulighed. Mange danskere identificerer sig nemlig også med Danmarks førkristne kulturarv. Danskerne holder af den kristne gud, men de holder også af Thor og Odin, selvom de ikke opfatter hverken den kristne gud, Thor eller Odin som virkelige væsner. Men betyder det så, at danskerne er kulturasetro?

Kulturkristen

Begrebet kulturkristen kan forstås i modsætning til det at være *kirkekristen* (Iversen 2005) eller at være *troende kristen*. Man behøver hverken at gå i kirke eller at tro på Gud for at være kulturkristen. Begrebet bruges nogle gange deskriptivt til at betegne personer fra lande, som har en overvejende kristen kulturarv (Jensen 2004; Nielsen 2016), men at være kulturkristen bruges også normativt som identitetsmarkør af mange danskere, og begrebet indgår i almindelig tale, ikke mindst i debatten om hvad det vil sige at være dansk (Nielsen 2016).

Der findes i forskningen ingen etableret definition af forholdet mellem troende kristne og kulturkristne. Begrebet *kulturkristen* minder om 1800-tallets begreb *vanekristen*, som dengang blev brugt negativt af præster og teologer i kontrast til en personlig

kristen tro (fx Rudelbach 1851). I dag, hvor troen på den kristne gud er faldende, bruges *kulturkristen* derimod positivt af nogle teologer og præster til at legitimere folkekirkens fortsatte eksistens (fx Bidstrup 2020). Som forskningsbegreb fremstår *kulturkristen* tvetydigt, fordi det indeholder både religiøse og irreligiøse elementer (Mauritsen 2020). Begge elementer kan fremhæves i forskellige diskurser efter behov (fx "vi er stadig kristne" vs. "vi er ikke længere kristne"). Alligevel synes *kulturkristen* som normativ kategori at indkapsle en række generelle træk. At identificere sig som *kulturkristen* forudsætter almindeligvis et værdi- og identitetsmæssigt overlap med troende kristne. Den kulturkristne identificerer sig, ligesom troende kristne, med Danmarks kristne kulturarv og deler en forestilling om, at Danmark er bygget på kristne værdier. I tabel 1 findes en række overlap mellem kristne og kulturkristne.

Kulturasetro

Danskerne har til gengæld ikke noget begreb, som betegner deres forhold til Danmarks førkristne kulturarv. Selvom mange forskere har skrevet om den førkristne kulturs receptions historie og indflydelse på dansk og nordeuropæisk nationalidentitet (Roesdahl & Sørensen 1996; O'Donoghue 2007; Arnold 2011; Ross 2019; Bønding 2020), så mangler der et fast begreb for den del af dansk kultur, der forbindes med førkristen, hedensk eller oldnordisk kultur. Det kan derfor være svært at udtrykke forholdet til oldnordisk kultur i debatter om danskhed og nationalidentitet, og ikke mindst i forskernes spørgeskemaundersøgelser. Af samme grund ved vi forbavsende lidt om, i hvilket omfang og på hvilken måde danskerne identificerer sig med Danmarks førkristne kultur. Der mangler simpelthen en begrebsmæssig pendant til *kulturkristen*, som indfanger dette aspekt ved dansk kultur og identitet.

Vi anvender her begrebet *kulturasetro* som direkte pendant til begrebet kulturkristen. Begrundelsen for at bruge *kulturasetro* om danskernes førkristne, hedenske eller oldnordiske identitet følger den samme logik som ved brugen af begrebet *kulturkristen*. Som normativ kategori står 'kulturasetro' på centrale punkter i samme forhold til personlig asetro som *kulturkristen* står i forhold til personlig kristen tro: kulturasetro deler identitet, værdier og religiøse forestillinger med personligt asetro, ligesom kulturkristne deler identitet, værdier og religiøse forestillinger med troende kristne (tabel 1). Vi antager i øvrigt, at danskere sagtens kan være både kulturkristne og kulturasetro, og vi foreslår i artiklens tredje del, at der i Danmark netop findes en dobbelt nationalidentitet. Asetro og kristendom kan opfattes som komplementære ideologier, der bringes i spil i vidt forskellige situationer.

Bemærk, at begrebet *asetro* først benyttes fra 1800-tallet (Oehlenschläger 1836). Asetro som identitetsmarkør har derfor ingen religionshistorisk forankring i førkristen tid. Bemærk også, at vi i denne artikel bruger begrebet *asetro* som pendant til både kristendom (religion) og det at være kristen (religiøs). Årsagen til, at vi bruger *asetro* frem for *asetroende* som adjektiv for det at være engageret i asetro, skyldes, at medlemmer fra asetro blotlaug ikke identificerer sig med det at være troende ligesom en troende kristen. I begrebet asetro ligger til gengæld det at være tro mod aserne (jf. fx "Asatro betegner, at vi er tro mod Aser og Vaner" (Asatrofællesskabets trosgrundlag 2004)).

Både kristne og kulturkristne		Både asetro og kulturasetro
Identificerer sig med den kristne kulturarv	Identitet	Identificerer sig med den oldnordiske kulturarv
Mener, at danske værdier stammer fra den kristne kultur	Værdier	Mener, at danske værdier stammer fra den oldnordiske kultur
Vil værne om de kristne traditioner	Traditioner	Vil værne om de oldnordiske traditioner
Opfatter bibelske fortællinger som udtryk for danske værdier	Religiøse forestillinger	Opfatter oldnordiske myter som udtryk for danske værdier
Opfatter korset som symbol for centrale kristne (danske) værdier	Religiøse symboler	Opfatter Thors hammer som symbol for centrale oldnordiske (danske) værdier

Tabel 1. Antaget overlap mellem asetro og kulturasetro inspireret af overlappet mellem troende kristne og kulturkristne. Bemærk, at man godt kan være både kulturkristen og kulturasetro. Vi antager, at der i Danmark netop findes en dobbelt nationalidentitet.

Hvorvidt kulturasetro findes i den danske befolkning, skal selvfølgelig undersøges empirisk. Vi rapporterer her en præliminær analyse af kulturasetro i Danmark baseret på kvantitative og kvalitative data fra et sample på 30 deltagere. Undersøgelsen skal selvsagt ikke ses som et forsøg på at kortlægge kulturasetro i Danmark. Målet er at undersøge, om vi overhovedet kan finde eksempler på kulturasetro i Danmark og i så fald, hvordan fænomenet kan måles. Der er altså tale om et proof-of-concept studie, der i første omgang skal vurdere begrebets teoretiske anvendelighed og praktiske målbarhed. Undersøgelsen er den første af sin art, og vi håber, at vores metoder og præliminære data vil inspirere større og mere repræsentative forskningsprojekter i fremtiden.

Metode og resultater

Deltagere

Undersøgelsens opbygning følger en quasi-eksperimentel logik, hvor der anvendes teoretiske kontrastgrupper og kontrasttilstande til at demonstrere forskellige gruppers relative forestillinger, holdninger og værdier. Formålet er at afdække eksempler på kulturasetro i Danmark. Vi rekrutterede derfor deltagere blandt nationalkonservative danskere, som generelt identificerer sig med dansk kultur. Nationalkonservative forbindes politisk med partier som Dansk Folkeparti, der ofte hylder Danmarks kristne kulturarv. Vi antog, at denne gruppe kunne være et godt sted at søge efter en tilsva-

rende identificering med Danmarks førkristne kultur. For at vurdere de nationalkonservatives relative forhold til både kristen og oldnordisk kultur rekrutterede vi både kristne og asetro kontrastgrupper. Undersøgelsens 30 deltagere er således fordelt på tre grupper: en aktiv asetro gruppe, en aktiv kristen gruppe og en nationalkonservativ gruppe (se tabel 2).

Hele samplet (n= 30)		
Aldersgennemsnit = 37 år (mellem 21-69 år)		
17 mænd, 12 kvinder (+ 1 non-binær)		
Asetro (n=10)	Nationalkonservative (n=10)	Kristne fra Indre Mission (n=10)
41 år (21-56 år)	42 år (22-69 år)	28 år (23-35 år)
5 mænd, 4 kvinder (1 andet)	8 mænd, 2 kvinder	4 mænd, 6 kvinder

Tabel 2. Undersøgelsens deltagere fordelt på tre undergrupper.

De nationalkonservative deltagere blev rekrutteret ved at opsøge personer fra Dansk Folkeparti og andre grupper, som matchede en nationalkonservativ profil, via Facebook-opslag og personlige netværk fra undersøgelsens seks dataindsamlere. Syv ud af de ti nationalkonservative deltagere var fra Dansk Folkeparti, to var fra det Konservative Folkeparti, én var fra Nye Borgerlige (6 fra Midtjylland, 4 fra Sønderjylland). For at sikre at gruppen med nationalkonservative adskilte sig fra de to kontrastgrupper, brugte vi desuden to eksklusionsspørgsmål, som udelukkede personligt religiøse deltagere: De måtte hverken betegne sig selv som aktive kristne eller aktive asetro.

Begge kontrolgrupper blev rekrutteret i Aarhus og omegn. Deltagerne i de to kontrolgrupper blev rekrutteret blandt medlemmer fra Indre Mission og asetro blotlaug. Begrundelsen for at rekruttere kristne fra Indre Mission er, at denne gruppe findes bredt i Danmark, og at den kendetegnes ved en personlig kristen tro, som står i klar kontrast til kulturkristendom. De aktive asetro blev rekrutteret gennem opslag på Facebooksider for lokale blotlaug, som ligeledes kendetegnes ved et personligt religiøst engagement. Politisk lå deltagerne fra Indre Mission i midten mod venstre, mens de asetro deltagere primært lå til venstre. Deltagerne fra Indre Mission skulle svare ja til at være aktiv kristen og nej til at være aktiv asetro for at kunne deltage i studiet. Asetro skulle svare det modsatte for at deltage.

Undersøgelsen er registreret ved Aarhus Universitet, jf. databeskyttelsesforordningen, (#2016-051-000001, løbenummer 1950). Alle personfølsomme informationer blev slettet umiddelbart efter anonymiseringen af data. På grund af den igangværende Covid19-krise deltog de fleste deltagere i studiet over internettet, fx på Zoom. Intervieweren oplæste relevante instruktioner og svarmuligheder, hvorefter deltageren besvarede mundtligt (19 af 30 interviews foregik online). Disse onlineinterviews blev optaget og transskriberet på samme måde som de øvrige interviews. Alle deltagere, som

var fysisk til stede, gav skriftligt samtykke, og alle dem, som deltog over Zoom, gav mundtligt samtykke.

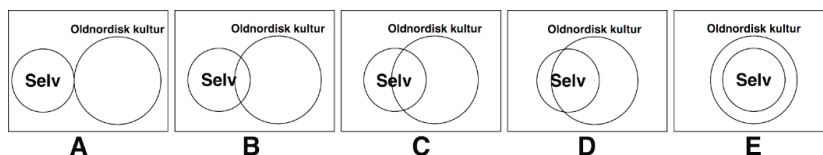
Kvantitative og kvalitative mål

Vi brugte både kvantitative og kvalitative målinger i undersøgelsen. De forskellige målinger beskrives særskilt sammen med analyse, resultater og diskussioner nedenfor, men i korte træk anvendte vi følgende måleredskaber i denne rækkefølge: 1) Identity Fusion Scale (Swann et al. 2009), som måler deltagerens identificering med en bestemt kultur eller gruppe, 2) en fordelingsøvelse, hvor deltageren fordeler danske værdier baseret på deres kulturelle oprindelse, 3) en såkaldt 'free list'-øvelse om deltagerens gudeforestillinger, 4) et semistruktureret kvalitativt interview med spørgsmål om kristen og oldnordisk kulturarv, fx om vikinger, guder og moderne traditioner. Vi har i rapporten valgt at fokusere på de emner i interviewdata, som supplerer indsigterne fra de kvantitative data. Anvendte citater fra deltagerne er renset for meningsforstyrende sproglige fejl, men fremstår i al væsentlighed som i det transskriberede interviewmateriale. Alle data inklusive interviewguide, transskriberede interviews og kondenserede oversigter over besvarelser er tilgængelige ved Center for Samtidsreligion.³

Identificering med oldnordisk kultur

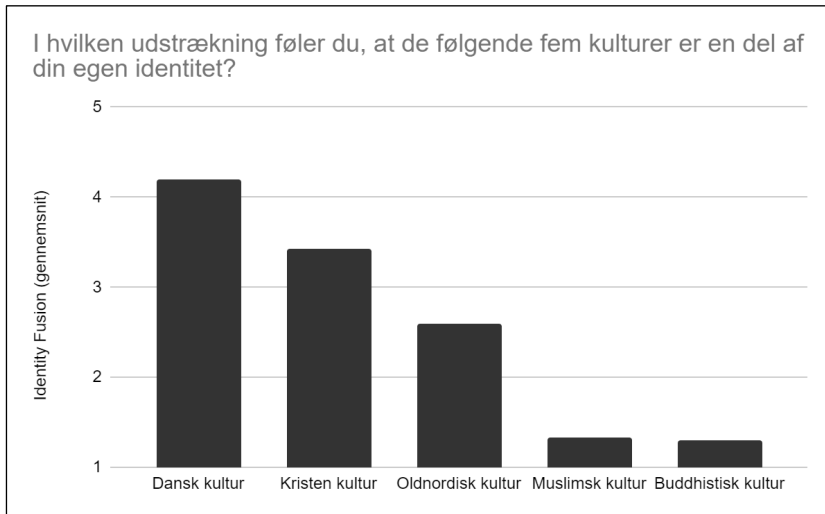
For at måle i hvilken udstrækning deltagerne identificerede sig med førkristen/oldnordisk kultur, anvendte vi den såkaldte Identity Fusion (IF) Scale (Swann et al. 2009). IF-skalaen er et selv-rapport mål, der måler i hvor høj grad, deltageren ser sig selv som en del af en bestemt kultur eller gruppe (se figur 1). IF-skalaen bruger en visuel fremstilling af deltagerens identificering med en bestemt gruppe. Den har fem måleniveauer, som måler hvor stort et overlap deltageren føler, at der findes mellem deltageren selv og en given kultur (0%, 25%, 50%, 75% 100%). Vi valgte at bruge begrebet 'oldnordisk kultur' i stedet for 'førkristen kultur' eller 'hedensk kultur', fordi oldnordisk kultur var det begreb, som flest havde en umiddelbar forståelse af. For at indfange forholdet til oldnordisk kultur relativt til andre kulturer bad vi deltagerne om at forholde sig til følgende fem kulturer: *Dansk kultur, kristen kultur, oldnordisk kultur, muslimsk kultur og buddhistisk kultur*. Ved at randomisere mellem de sidste fire kulturer (deltagerne begyndte altid med *dansk kultur*) undgik vi potentielle rækkefølgeeffekter (figur 1, 2 og 3).

I hvilken udstrækning føler du, at de følgende fem kulturer er en del af din egen identitet? Figur A betyder, at din egen identitet slet ikke overlapper med kulturen. Figur E betyder, at din egen identitet overlapper fuldstændigt med kulturen (sæt en ring rundt om et af bogstaverne).

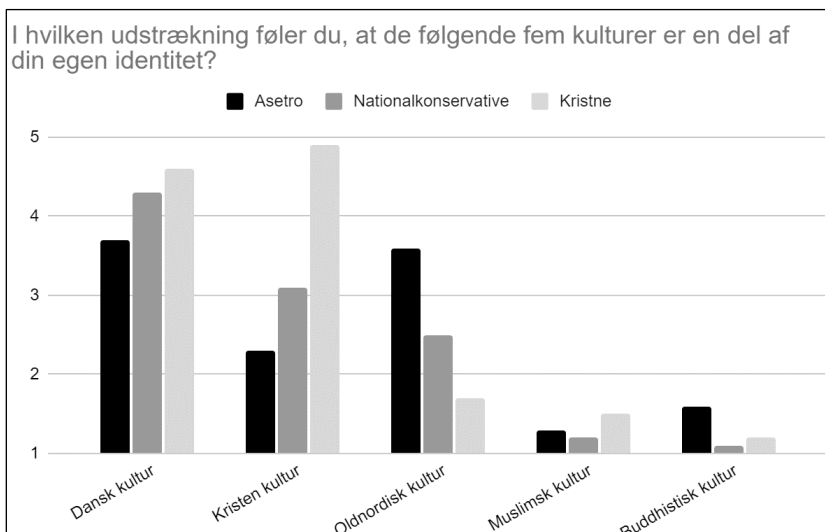

³ Kontakt Uffe Schjødt for direkte adgang til data på us@cas.au.dk .

Figur 1. IF-skalaen med vores instruktion. Vi brugte skalaen til at undersøge deltagerens identificering med fem forskellige kulturer: Dansk kultur, kristen kultur, oldnordisk kultur, muslimsk kultur og buddhistisk kultur (eksemplet måler deltagerens identificering med oldnordisk kultur).

Figur 2. Gennemsnit for hele samplet (n=30) på IF-skalaen (1 svarer til 0% overlap; 5 svarer til 100% overlap). Undersøgelsens deltagere identificerede sig mest med dansk kultur, derefter kristen kultur og så oldnordisk kultur. I mindre grad med muslimsk og buddhistisk kultur.

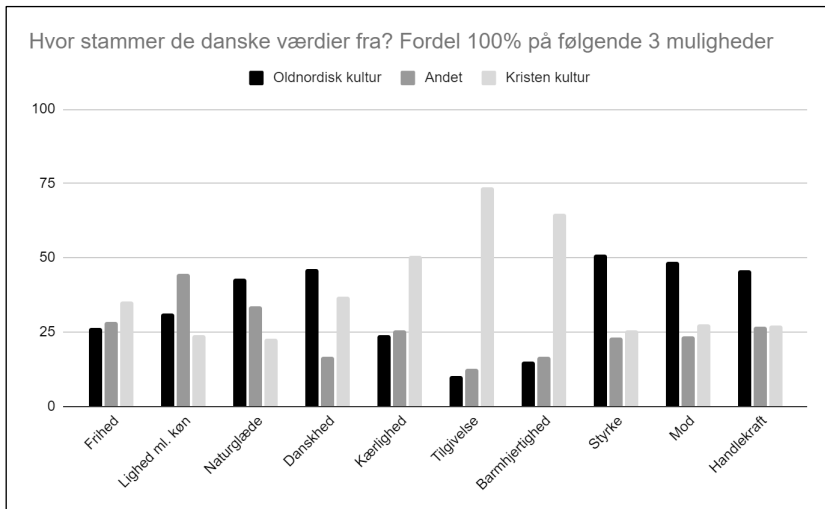
Figur 3. IF-gennemsnit fordelt på undersøgelsens tre deltagergrupper. Den store forskel på grupperne ligger, som forventet, mellem asetro og kristne fra Indre Mission. Bemærk, at de kristne fra Indre Mission næsten placerer sig selv 100% inden for den kristne kultur, hvorimod asetro i mindre grad placerer sig inden for den oldnordiske kultur.

Diskussion

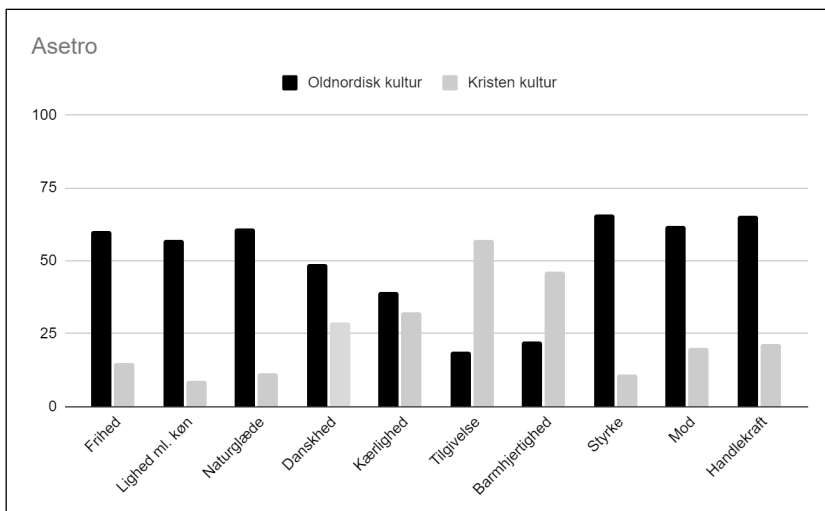
IF-skalaen viser, at deltagerne identificerer sig mest med dansk kultur, så kristen kultur og derefter oldnordisk kultur, men kun i ringe grad med muslimsk og buddhistisk kultur. Ved at kigge på forskellene imellem de tre deltagergrupper, bliver det tydeligt, at grupperne er nogenlunde enige omkring deres forhold til dansk kultur, muslimsk kultur og buddhistisk kultur. Forskellene findes i deltagernes forhold til kristen og oldnordisk kultur, hvor de nationalkonservative placerer sig mellem asetro og kristne fra Indre Mission. Bemærk, at antallet af deltagere er så begrænset, at vi ikke med nogen sikkerhed kan sige, at de observerede relative forhold mellem kristen og oldnordisk kultur på IF-skalaen er pålidelige repræsentationer af de tre bagvedliggende populationer. Vi designede IF-skalaen med det formål at måle deltagernes identitetsfølelse ('jeg føler mig oldnordisk'), men vi kan ikke vide med sikkerhed, om nogle af vores deltagere har svaret ud fra en mere deskriptiv betragtning ('jeg har en oldnordisk identitet, fordi jeg er fra Danmark'). I begge tilfælde afspejler IF-skalaen dog en personlig vurdering. Det eneste, vi kan konkludere med nogenlunde sikkerhed, er, at deltagerne på tværs af grupperne identificerer sig betydeligt mere med oldnordisk kultur end med muslimsk og buddhistisk kultur, men generelt mindre med oldnordisk kultur end med kristen kultur.

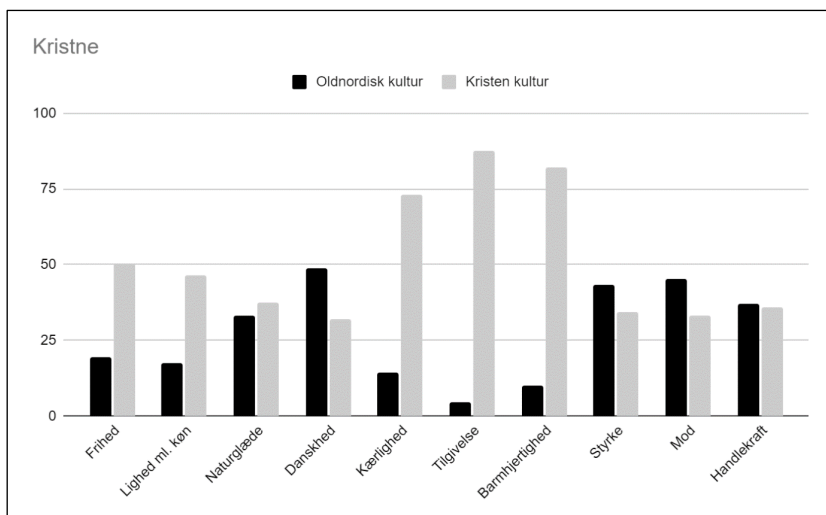
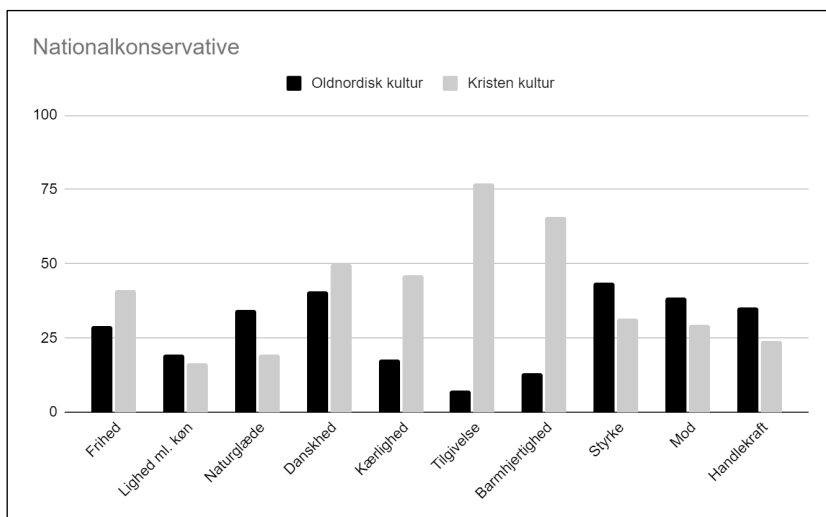
Danske værdiers oprindelse

Det ligger i vores definition af kulturasetro, at nogle af danskernes værdier opfattes som oprindeligt oldnordiske, ligesom kulturkristne opfatter nogle af danskernes værdier som oprindeligt kristne. For at undersøge denne opfattelse konstruerede vi en fordelingsøvelse, hvor deltagerne skulle vurdere, hvor danskernes værdier stammer fra. I øvelsen fordeler deltagerne 100% ud på henholdsvis 'kristen kultur', 'oldnordisk kultur' og 'andet'. Deltagerne gives derved mulighed for at tilskrive en værdi, fx frihed eller ligestilling, både en kristen og en oldnordisk oprindelse. Vi valgte at undersøge i alt 10 værdier: 3 værdier, som normalt associeres med kristen kultur, nemlig *kærlighed*, *tilgivelse* og *barmhjertighed*; 3 værdier, som ofte knyttes til oldnordisk kultur, nemlig *styrke*, *mod* og *handlekraft*; 4 værdier, som er mere tvetydige, nemlig *frihed*, *lighed mellem kønnene*, *naturglæde* og *danskhed*. For at undgå systematisk støj fra rækkefølgen blev rækkefølgen af værdier randomiseret mellem deltagerne (figur 4, 5a, 5b og 5c).

Figur 4. Deltagernes (n=30) gennemsnitlige fordeling af 100% på henholdsvis 'kristen kultur', 'oldnordisk kultur' og 'andet'. Kærlighed, tilgivelse og barmhjertighed tilskrives tydeligt kristen kultur, mens styrke, mod og handlekraft tydeligt tilskrives oldnordisk kultur. Bemærk også, at lighed mellem kønnene, naturglæde og danskhed i højere grad tilskrives oldnordisk kultur end kristen kultur.

Figur 5 a, b og c. Fordeling af procent på henholdsvis kristen kultur og oldnordisk kultur i undersøgelsens tre undergrupper (asetro, nationalkonservative, kristne).

Diskussion

Vi finder, som forventet, at deltagerne tilskriver *kærlighed*, *tilgivelse* og *barmhjertighed* en kristen kulturarv. Vi finder tilsvarende, at deltagerne tilskriver *styrke*, *mod* og *handlekraft* en oldnordisk kultur. Hvad angår de mere tvetydige værdier, så er deltagerne samlet set mere tilbøjelige til at tilskrive lighed mellem køn, naturglæde og danskhed en oldnordisk kultur end en kristen kultur.

I analysen af de tre undergrupper ser vi, at alle tre grupper i et eller andet omfang anser lighed mellem køn og frihed som oprindeligt oldnordiske værdier. De nationalkonservative tilskriver i højere grad lighed mellem køn og naturglæde oldnordisk kultur end kristen kultur, mens frihed og danskhed i højere grad tilskrives kristen kultur. Hos de asetro er det kun tilgivelse og barmhjertighed, som primært tilskrives kristen kultur, mens resten i højere grad tilskrives oldnordisk kultur.

De kristne fra Indre Mission er ligesom de to øvrige grupper mere tilbøjelige til at tilskrive mod, styrke og handlekraft en oldnordisk kultur end en kristen kultur, selvom mod, styrke og handlekraft sagtens kan knyttes til en kristen tro. Dog mener de kristne fra Indre Mission i modsætning til både asetro og nationalkonservative, at lighed mellem køn i højere grad kan tilskrives kristen kultur end oldnordisk kultur. Bemærk, at denne øvelse ikke handler om deltagerens *egne* værdier, men om deres vurdering af *danske* værdiers oprindelse (i modsætning til IF-skalaen ovenfor).

Deltageres tilbøjelighed til at tilskrive værdier som lighed mellem køn og danskhed en oldnordisk kultur sætter spørgsmålstegn ved den almindelige diskurs i den offentlige debat om danskhed som fundamentalt kristen. Fremtidige undersøgelser bør undersøge, om danskere generelt tilskriver centrale værdier som frisind, samfundssind, demokrati, lighed mellem køn, ytringsfrihed en oldnordisk eller en kristen kultur. Det er ligeledes vigtigt at udrede, hvad der gemmer sig i vores kategori 'andet'. I hvilken udtrækning associeres centrale værdier eksempelvis med klassisk filosofi, oplysningstænkning, humanisme osv.

Styrke, mod og lighed mellem køn

For at undersøge hvilke kvaliteter deltagerne forbinder med oldnordisk kultur, bad vi deltagerne om at beskrive en rigtig viking. Eksemplerne herunder (tabel 3) viser, at de nationalkonservative deltagere opfatter styrke, mod og handlekraft som primære egenskaber hos vikingerne. Vikingerne er stærke, modige og offervillige, og de kæmper med alt, hvad de har, for deres familie, deres fællesskab, og hvad de ellers har kært.

Gruppe: Nationalkonservative Spørgsmål: Hvad forstår du ved en rigtig viking?	
Jesper (52)	“Det er én, der kæmper for sit fællesskab og sin ære og stolthed, familie, det større fællesskab og det mindre. Og vel også sin overlevelse”
Andreas (22)	“En rigtig viking så tænker jeg: stor, altså sådan rent... altså muskuløs... så tænker jeg skæg og hjelm og et sværd.”
Hans (69)	“En stor stærk én, med horn i panden, du ved. Sådan lidt en voldsom mand, altså. Det var de jo vist også, var de ikke? De har ikke altid været for gode.”
Birte (66)	“En rigtig viking det var sådan en sej gut, som havde lært at kæmpe for det, han havde – og komme frem.”

Thomas (32)	“Hæhæh. Ikke Jim Lyngvild i hvert fald. Ham er jeg lidt træt af. Men, jeg vil sige, hvis vi skal tage det arketyperiske koncept af en viking, jamen så er det jo en, som værner om sin familie, som forsørger, som er modig og stærk, som tager på togter for at skaffe ressourcer hjem til sin stamme og til sin familie, som tror på guderne, frygter guderne, men ærer guderne, og ved, at hvis man ligesom følger de der principper med at være modig og stærk og overholde de principper, som der eksisterer der [...]” “Ordet [viking] det har ligesom ændret sig. Viking i dag, det er stadig en der er modig, men det er ikke en, der er modig som i at “jeg går i krig,” eller “siger min mening”, det er en der er modig som i “jeg tør drikke ti øl på ti minutter” eller et eller andet.”
Martin (46)	“...det er en person, som tror på sig selv. Som har en tro på, at – ja, der er guder, og dem skal vi forholde os til. [...] Og at man ikke er bange for konflikt... [...] Altså, så er der jo også nysgerrighed – hvad er der ud over horisonten, ikke? Og måske... [...] viljen til at kæmpe for dem, man har kær, og dø, om så det gælder.”
Theis (25)	“En rigtig viking det er... en der er god i krig. Det er en, der ikke er til at, hvad skal man sige, knække, hvis man kan sige det sådan. Han bukker ikke under for noget. Han er en dygtig søfarer. Han er rigtig, rigtig dygtig til at finde vej. Han er... hvad skal man sige... ubarmhjertig over for sine fjender. Han er ikke bange for at tage et øksehug, hvis det er det, der kræves – altså få et øksehug, hvis han redder en af sine venner ved det. Der meget, hvad skal man sige? De er meget hjælpsomme over for hinanden. Men en rigtig viking for mig er bare en, der er modig – rigtig modig. [...] Jeg forbinder det med en, der er stærk, en der er modig, og en der har et kæmpe – en der ser skandinavisk ud af udseende. Det forbinder jeg en viking med.”

Tabel 3. Navnene er fiktive (alder i parentes).

I beskrivelsen af vikingekvinden finder vi ligeledes fortællingen om den kampvillige viking, fx som skjoldmø, men vi ser også fortællingen om den stærke kvinde, som bestemmer i hjemmet. I besvarelsene på spørgsmålet om, hvornår danskerne udtrykker den oldnordiske kultur mest, finder vi lignende eksempler på tværs af alle tre grupper (tabel 4).

Grupper: deltagere fra alle tre grupper	
Spørgsmål: hvornår udtrykker vi vores oldnordiske kultur mest?	
Asetro Thorkild (56)	“[...] det er ikke kristendommens skyld, at vi har fået den frihed, vi har i dag – og specielt kvindernes frihed – den blev jo tværtimod taget fra os, da kristendommen kom ind i billedet.”
National- konservativ Martin (46)	“Det tror jeg, vi gør i vores frihedsideal. Men det er på en anden måde. Altså for eksempel... Sådan noget som kvindefrigørelsen – på en eller anden måde, så rækker det klart tilbage til en førkristen kultur i Norden.”
National- konservativ Thomas (32)	“... jeg [vil] faktisk sige, at kvindeligestilling har et meget bedre ophav i oldnordisk, end det har i mange andre religioner, fordi det er en af de eneste religioner, jeg kan huske fra prækristen tid, hvor du rent faktisk ser en stærk kvinde have en af de vigtigste roller. Så jeg vil sige, ligestillingskampen, det er mere oldnordisk, end det er i nogen anden religion”
Kristen fra IM Christian (27)	“Men det er jo ligestilling [...], og det har jo også en indflydelse på vores velfærdsstat og [...] vores forhold til kvinder [...] og i politik sådan nogle ting. Hvor jeg tror, at det har gjort meget sådan historisk set. [...] At vi har været

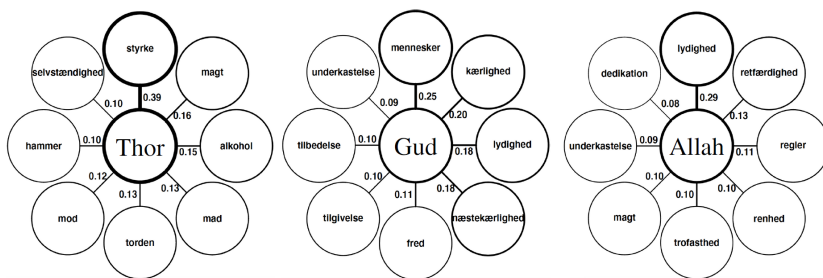
	gode til at tage kvinder med ind i politik og alle sådan nogle ting. Det tror jeg kommer lidt derfra også."

Tabel 4. Navnene er fiktive (alder i parentes).

Vi ved fra tidligere forskning i asetro (von Schnurbein 2019, 515), at forestillingen om, at frihed og lighed mellem køn er oldnordiske værdier, er almindeligt udbredt blandt asetro i både Danmark og internationalt, men det er interessant, at vi også finder denne kobling blandt nationalkonservative danskere og endda hos kristne fra Indre Mission.

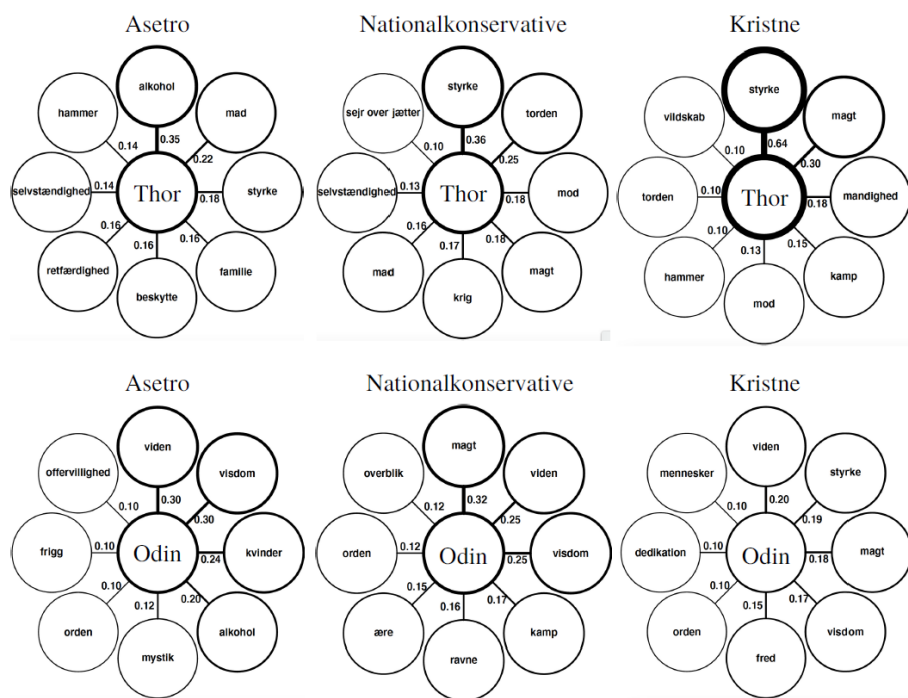
Guderne

Ifølge vores definition af kulturasetro (tabel 1) opfatter kulturasetro, ligesom personligt asetro, de oldnordiske guder og myter som udtryk for centrale oldnordiske værdier. Ligesom både kulturkristne og personligt kristne opfatter Kristus og de bibelske fortællinger som oprindelige udtryk for centrale kristne værdier. Vi undersøgte derfor, hvilke dyder deltagerne forbinder med den kristne Gud, Thor og Odin. Deltagerne fik til opgave frit at liste de ord, som umiddelbart faldt dem ind i besvarelsen på, hvad Gud, Thor og Odin godt kan lide, og hvad de ikke kan lide. For at sammenligne med andre guder inkluderede vi også Allah og Buddha i undersøgelsen. Teknikken udmærker sig ved at kunne kvantificeres, så vi får en konkret værdi (Smith's *S*) for de enkelte begrebers forekomst i datamaterialet (Thompson & Juan 2006; Purzycki & Jamieson-Lane 2016). For at undgå systematisk støj fra rækkefølgen af guderne blev rækkefølgen randomiseret. Vi gav følgende instruktion: "Følgende spørgsmål handler om, hvad du tænker guderne i de forskellige kulturer kan lide og ikke lide. Uanset om du tror på disse guder, så nævn de første fem ting, du kommer i tanke om. Der er ikke nogen rigtige eller forkerte svar" (figur 6).

Figur 6. Indsigter fra friliste-øvelsen baseret på alle 30 deltagers besvarelser. Hvad kan Thor, Gud og Allah lide? Tykkelsen på cirklerne og talværdien tilknyttet de enkelte guder kaldes Smith's *S*, som afspejler, hvor ofte et begreb nævnes af deltagerne (frekvens), og hvilken placering begrebet står på i deltagernes lister (rangorden) (Purzycki & Jamieson-Lane 2016). Bemærk, at begreber med samme betydning samt synonymer for samme begreb er slået sammen i en forbehandling af data, dvs. at ord som regelrthed og regler har fået det samme ord (regler), og at mjød og vin er blevet sat sammen under ordet alkohol (rådata og behandlede data samt plots for alle tilstande kan anskaffes ved at kontakte Uffe Schjødt).

Den samlede analyse af deltageres besvarelser afslører relativt stereotype forestillinger om guderne. Allah elsker lydighed, regler, renhed osv. Thor elsker styrke, mod, magt, torden og sin hammer. Gud elsker mennesker, kærlighed, lydighed, næstekærlighed og fred. Bemærk, at forbindelsen mellem Thor og styrke (figur 6) er den stærkeste på tværs af de tre guder (Smith's $S=0.39$). Der hersker tilsyneladende en etableret forståelse på tværs af grupperne af, at styrke er det vigtigste for Thor, ligesom lydighed opfattes som det vigtigste for Allah.

Figur 7. a og b. Hvad kan Thor og Odin lide? Fordelt på de tre undergrupper.

Hvis man udspalter besvarelserne i de tre undergrupper, kan vi se, at opfattelsen af de førkristne guder varierer (figur 7). Alle grupper forbinder Odin med *viden* og *visdom* og Thor med *styrke*. Thor kan ifølge de asetro lide *alkohol* og *mad*, hvilket muligvis afspejler den praksis, som findes i blotlaug, hvor mjød og mad ofres til guderne. *Alkohol* forbindes også med Odin, formentlig af samme grund. Thors kærlighed til mjød er velkendt i popkulturen, så det er måske overraskende, at *alkohol* ikke indgår i listerne fra de kristne fra Indre Mission og de nationalkonservative. Måske associerer de ikke alkohol med noget, en gud kan lide, og er derfor mindre tilbøjelige til at kæde Thor og Odin sammen med alkohol. Denne tolkning kræver dog, at deltagerne i disse grupper

faktisk opfatter Thor og Odin som guder, snarere end tegneseriefigurer. De asetro nævner desuden begreber som *familie*, *beskytte* og *retfærdighed* i forbindelse med Thor, hvilket tyder på en særlig asetro forståelse af Thor, som ikke findes etableret blandt nationalkonservative og kristne fra Indre Mission.

Friliste-øvelsen bekræfter, at de værdier, som tilskrives en oldnordisk kultur, i høj grad kædes sammen med de førkristne guder, og særligt guden Thor. Thor symboliserer tilsyneladende den styrke, som associeres med oldnordisk kultur og tilskrives vikingerne.

Thorshammeren som symbol

Friliste-øvelsen viste, at særligt guden Thor kædes sammen med centrale oldnordiske dyder som styrke og mod, ligesom næstekærlighed og tilgivelse kædes sammen med den kristne gud. For kristne er disse kerneværdier ligeledes symboliseret ved korset. Korset symboliserer essensen af kristendommen. Spørgsmålet er, om der findes et lignende symbol inden for asetro, som indkapsler de 'oldnordiske' kerneværdier. I så fald vil det helt sikkert være Thors hammer, som siden middelalderen er blevet opfattet som en direkte pendant til det kristne kors. Vi finder allerede thorshammer-smykker ved siden af de kristne kors i vikingetiden, og i den islandske saga om Håkon den gode berettes det, at det var almindeligt at slå hammerens tegn, ligesom kristne slår korsets tegn. I 1600-tallet findes forestillingen om, at man kan *signe* noget med Thors hammer, ligesom man kan signe noget med korset (Avisen *Mercurius*, udgave fra 1. maj, 1690), og i nationalromantikken sættes Thors hammer op over for det kristne kors, denne gang som direkte symbol for asetro (selve begrebet Asetro nævnes første gang i Oehlenschlägers digt om Olaf den Hellige fra 1836). I dag er thorshammeren ligesom korset et af de mest populære smykker i Danmark, men der findes os bekendt ingen systematisk undersøgelse af, hvilken betydning danskerne tillægger det at bære en thorshammer.

Gruppe: Nationalkonservative Spørgsmål: Hvorfor tror du, folk bærer thorshammeren som smykke?	
Thomas (32)	“Folk bærer thorshammeren, fordi den repræsenterer styrke. Og så repræsenterer den også, tror jeg for mange, et kig tilbage til de ældre tider. En anerkendelse for nogen i forhold til at... at de føler sig ikke som kristne, men de kan godt lide værdierne, som vi har i Danmark.” “Jeg tror, nogen tager den som national stolthed, men jeg tror også, nogen tager den som et alternativ til at finde styrke i.” “Det er det der med, at den repræsenterer noget tro, og for folk, der gerne vil tro på noget, fordi de har et eller andet i deres liv, der kræver, at de har behov for at tro, der er noget mere. Jamen, så giver det dem en, hvad skal man sige, en støttepind til at komme igennem en meget hård hverdag.”
Birte (66)	“Jeg tror, de kobler det sammen med kraft og magt.”

Oliver (27)	“Ja... Det ved jeg egentlig ikke. Jeg har godt tænkt ved at... Altså engang imellem støder man jo på nogen [...] Altså sådan asetroende [...] som går en del mere op i oldnordisk, og der er det oftest thorshammeren, de har.”
Martin (46)	“Det er, fordi at det er fashionabelt. Nu har jeg faktisk ikke... Jeg har faktisk et Odinsmykke, som jeg altid tager på, når jeg går ud. [...] Men folk går med thorshammeren, fordi Thor han var jo det store folkelige symbol. Det er også, fordi det er et... Det er jo ligesom korset – det er jo en god branding. Altså det er jo et godt symbol. Det er jo enkelt og kraftfuldt, og du kan se det i løbet af et halvt sekund, kan du se, hvad det er, ikke også?” “Og du ser ikke mange kvinder, der render rundt med thorshammeren. Så det går lidt ind i den der macho... [...] Ja de vil i hvert fald gerne sige ‘Jeg har nogen af de evner... Nogen af de kvaliteter som Thor han havde.’”
Theis (25)	“Det er fordi, at jeg tror, at det bunder i noget gammel kærlighed til asatroen. Jeg tror, det bunder i, at man forbinder Thor med mod og med, at ‘Jeg er bare den stærkeste, og der er ikke noget der kan røre mig’ og sådan nogen ting. ‘Jeg er den, der går forrest i min familie’ og sådan nogen ting. Derfor tror jeg, folk bærer thorsmykket. Og jeg tror ligesom, det betyder mod. Det er nok det bedste ord, jeg kan sige.” “Jeg ville tænke: det er enten en, der tror på asa, eller en, der bare har det på, fordi han synes, det er smart.” “Men for nogen, og for mig selv, så ville det være, fordi jeg gerne ville ære forfædrene [...] Mest fordi... Nu har jeg også altså familie i modstandsbevægelsen – der har været i modstandsbevægelsen. Sådan nogen ting. Så de gamle dage og forfædre betyder rigtig meget for mig. Så på den måde kunne jeg godt finde på det. Men som sådan tror jeg ikke, jeg kunne finde på det.”
Hans (69)	“Jeg ved det ikke. Aldrig hørt om det før, så det kan jeg slet ikke svare på. Er det ikke bare, fordi de synes, det er kønt? Tror du, de har en bestemt tro? Det tror jeg ikke. Men jeg ved det ikke.”
Jesper (52)	“Jeg tror, de gør det for, at de vil bemægtige sig styrke til at klare livets udfordringer. Et symbol på, at de vil bemægtige sig styrke til at kunne klare livets udfordringer. De tager vel også lidt afstand fra de fuldkristne, og de tager i endnu større afstand fra det islamiske. Jeg ser også i stigende grad folk bære korset som protest mod det islamiske.”
Carsten (52)	“Det må jo være pga. noget historie. Det er ligesom, når nogen bærer et kors. Der må være nogen, der helliger sig til det på et eller andet plan. Og så er det vel, fordi det siger noget om, at man er lidt sej og kæmper lidt for tingene. Og når man går med et kors, er man måske lidt mere overbærende og kærlig.”

Tabel 5. Navnene er fiktive (alder i parentes).

Flere af vores nationalkonservative deltagere opfatter thorshammeren som et signal om religiøst tilhørsforhold, andre har næsten ingen viden om thorshammeren og ser den som et ud af mange andre smykker (tabel 5). Deltagere fra alle tre grupper sammenligner thorshammeren med korset, og både asetro og kristne opfatter thorshammeren som et symbol på asetro og som et modsymbol til kristendommen. Vi finder i alle tre grupper, at thorshammeren opfattes som et symbol på styrke og mod. Det er måske ikke overraskende, at deltagerne kæder guden Thor og thorshammer-smykket

sammen med styrke og mod. Men at thorshammeren opfattes som et religiøst symbol og som et symbol for styrke af både nationalkonservative og kristne fra Indre Mission, understøtter antagelsen om, at der findes en bred latent kulturasetro i Danmark. Thor og thorshammeren synes at symbolisere selve essensen af det, som vores deltagere generelt forbinder med oldnordiske værdier.

Tematiske overlap mellem kulturasetro og personlig asetro

På trods af de overlap, vi kan spore i analyserne ovenfor, findes der en række indlysende forskelle mellem asetro og kulturasetro, som alle har at gøre med personlig religiøs praksis. Kulturasetro hverken tror på guderne eller ofrer til dem. De færreste kulturasetro går til blotgilder, solhvervsfester eller deltager aktivt i vikingetræf, hvor tilværelsen som viking bringes tilbage ved at dyrke gamle madtraditioner, vikingeklæder, musik, sport og kamp. For at undersøge, hvordan kulturasetro adskiller sig fra personlig asetro i forhold til værdier og holdninger, producerede vi i første omgang en liste med temaer, som de asetro fremhævede som centrale for deres verdensanskuelse. Vi fandt følgende temaer gentaget i vores materiale: 1) *Antikristen diskurs* (asetro står i opposition til kristendommen), 2) *Regionalisme* (asetro er tilpasset nordisk geografi og klima), 3) *Historisk identitet* (asetro er en oprindelig kilde til dansk identitet), 4) *Frihed og lighed* (frihed og lighed er oprindeligt asetro værdier), 5) *Styrke, mod og handlekraft* (styrke, mod og handlekraft er centrale asetro værdier), 6) *Naturglæde* (asetro er i pagt med naturen). Disse temaer er alle velkendte i forskningen i asetro (Aziza 2012; von Schnurbein 2019). Én koder kodede derefter alle interviews med asetro deltagere for at identificere disse temaer systematisk. Én anden koder kodede herefter en del af det samme interviewmateriale (to fulde interviews) for at se, i hvilket omfang materialet blev kodet pålideligt. Sammenligningen viste ingen uenigheder i kategoriseringen mellem koderne, men der var eksempler på citater, som kun blev identificeret af den ene koder. Denne uenighed blev løst ved efterfølgende diskussion.

Endelig blev alle interviewdata kodet for de seks temaer. Formålet var at vurdere, om de temaer, som vi fandt blandt de asetro deltagere, også findes i de to andre grupper. Det kodede materiale viser, at både nationalkonservative og kristne fra Indre Mission fremhæver flere af de samme temaer som asetro i beskrivelsen af, hvad der udtrykker oldnordisk kultur, og hvorfor vi skal værne om den oldnordiske kulturarv. Vi skal værne om den oldnordiske kultur, fordi det danske sammenhold er oldnordisk, fordi individets frihed er oldnordisk, fordi ligestillingen mellem køn er oldnordisk, fordi danskernes forhold til naturen er oldnordisk, og fordi Danmarks oldnordiske kulturarv er vigtig for vores identitet som danskere. I ét forhold synes asetro at adskille sig fra både nationalkonservative og kristne fra Indre Mission, nemlig i forholdet til kristendom. Flere asetro udtrykker en antikristen diskurs, hvor de hedenske værdier sættes i opposition til kristendommen, men denne diskurs findes kun i ringe grad hos de nationalkonservative og slet ikke hos kristne fra Indre Mission. Med undtagelse af en antikristen diskurs kan vi, ligesom i de øvrige analyser, spore et væsentligt værdi- og holdningsmæssigt overlap mellem asetro og nationalkonservative deltagere.

Samlet diskussion

I denne indledende analyse af nationalkonservatives forhold til oldnordisk kultur (kontrasteret med praktiserende asetro og kristne) viser vi, at der findes danskere, som hverken er personligt asetro eller engageret i nogen organiseret asetro, men som matcher den profil, vi indledte med at beskrive under begrebet *kulturasetro*. Disse 'kulturasetro' forholder sig på mange måder til personlig asetro, som kulturkristne forholder sig til troende kristne (se tabel 1). Flere af vores nationalkonservative deltagere 1) identificerer sig med oldnordisk kultur, 2) anser en række danske værdier for at være oprindeligt oldnordiske, 3) forbinder disse værdier med oldnordisk mytologi og de gamle guder, særligt guden Thor, som synes at repræsentere centrale 'oldnordiske' værdier som styrke, mod og handlekraft, og 4) knytter disse oldnordiske værdier til thorshammeren som symbol. Mange af de oldnordiske værdier og forestillinger, som vores asetro deltagere forbinder med deres religion, synes også at eksistere blandt vores nationalkonservative deltagere, med undtagelse af en udtalt antikristen diskurs. Vores analyser tyder på, at danskere sagtens kan være kulturkristne og kulturasetro på samme tid, men at de værdier, der hyldes som henholdsvis oldnordiske (fx styrke, mod og handlekraft) og kristne (fx næstekærlighed, tilgivelse, barmhjertighed) er vidt forskellige.

Danmarks dobbelte nationalidentitet

Vores analyse understøtter antagelsen om, at der i Danmark findes en latent, men uformuleret, kulturasetro identitet ved siden af en kulturkristen identitet. Disse to identiteter komplementerer på mange måder hinanden. Hvor de 'kristne' dyder promoverer uegennytte, pacifisme, tålmodighed og stabilitet, promoverer de 'asetro' dyder en vilje til frihed, magt og handling. Den kristne fortælling understøtter forestillingen om et fredeligt og socialt folk, mens den asetro fortælling understøtter forestillingen om et stærkt og krigerisk folk.

Som to modsatrettede sæt af værdier minder asetro og kristendom metaforisk om kroppens autonome nervesystem, som reagerer modsat på krig og fred. Når alt ånder fred, aktiveres kroppens *rest-and-digest* respons, men, hvis kroppen føler sig truet, aktiveres dens *fight-or-flight* respons. De to sæt af værdier kan på samme måde forstås som komplementære tilpasninger til forskellige livsvilkår. At kulturasetro i Danmark kun sjældent blusser op og bliver mere personlig, kan skyldes, at vi lever i en fredstid. Det var anderledes i 1800-tallet, hvor Danmark løbende deltog i grænsestridigheder og deciderede krige med vores naboer. Her blev kulturasetro forsøgt vakt til live af nationalromantikerne som en eksplicit verdensanskuelse (Bønding 2019; 2021). I dag ser vi kulturasetro springe frem, når danskerne gør sig klar til kamp, fx hos fans til landskampe med vikingehjelme og nationalhymne, og når udstationerede soldater går i krig med thorshammer om halsen og asetro kontingentmærker på skuldrene. Tendensen til, at kulturasetro kan blive mere personlig i det danske forsvar (Joensen 2011; Frisk 2019), giver netop mening, fordi styrke, mod og handlekraft er vigtige egenskaber i krig.

Forestillingen om, at asetro og kristendom understøtter henholdsvis krig og fred, er selvfølgelig groft forsimplet. Vores undersøgelse viser netop, at værdier som lighed mellem køn og glæde ved naturen også opfattes som en del af den oldnordiske kultur. Disse indsigter understøtter vores antagelse om, at kulturasetro associerer oldnordisk kultur med en bredere og mere kompleks verdensanskuelse, som netop overlapper med den verdensanskuelse, der i forskningen beskrives under begrebet asetro (Schnurbein 2019). Hvorvidt andre centrale 'danske' værdier som frisind, ytringsfrihed og demokrati hører til i denne forestilling, er et empirisk spørgsmål, som bør undersøges i fremtidige studier.

En mere generel forklaring på, hvorfor både kulturasetro og kulturkristne kun sjældent bliver personligt troende, kan findes i det faktum, at troen på guder afhænger af troværdige signaler om gudernes eksistens fra ens omgivelser. Det er afgørende, at forældrene dyrker en tro, hvis barnet selv skal blive troende (Lanman & Buhrmester 2017). Børn i Danmark har sjældent forældre, som bloter til guderne, de ser ingen templer i det danske landskab, og de oldnordiske guder og myter spiller ingen rolle i livets store begivenheder, fx fødsel (barnedåb), ægteskab (bryllup), eller død (begravelse). I det lys, er det ikke overraskende, at vores nationalkonservative deltagere identificerer sig mere med kristendom end med oldnordisk kultur. Danske børn hører børnebøger og ser tv-programmer om de gamle guder, de lærer muligvis om Thor, Odin og Freja i skolen, deres venner hedder måske endda selv Thor og Freja, de bor måske i Thorsager eller Thorshøj, de ved måske, at ugedagene er opkaldt efter guderne, de har muligvis set og hørt i nyhederne, at forsvarrets baser hedder Mjølner og Valhalla, og at danske soldater bærer thorshammeren om halsen. Rent deskriptivt er Danmark en kulturasetro nation, og listen er lang med kulturelle referencer til oldnordisk kultur og mytologi. Vores analyser tyder på, at disse referencer tilsyneladende er nok til at opretholde en normativ kulturasetro; en identificering med oldnordisk kultur og mytologi, som altså er stærk nok til at kunne spores i vores undersøgelse.

Undersøgelsens begrænsninger

Undersøgelsen skal ses som et proof-of-concept studie, hvis formål er at vurdere den teoretiske anvendelighed og praktiske målbarhed af begrebet *kulturasetro*. Vores indsigter peger på, at det giver mening at tale om kulturasetro i Danmark, og at fænomenet kan måles ved hjælp af vores måleinstrumenter. For at opnå en mere detaljeret og repræsentativ måling af kulturasetro i Danmark kræves imidlertid en række forbedringer i fremtidige studier.

Det begrænsede antal deltagere og observationer svækker selvsagt de kvantitative mål, fordi analysernes statistiske gennemsnit forbliver usikre. Det svækker også de kvalitative analyser, fordi deltagerne ikke nødvendigvis repræsenterer de teoretiske grupper, som vi forsøger at undersøge. Vores ti kristne deltagere fra Indre Mission repræsenterer eksempelvis ikke troende kristne i Danmark generelt, og vi ved, at asetro i Danmark dækker over en broget skare af medlemmer med vidt forskellige religiøse og politiske standpunkter (vores deltagere lå politisk til venstre). Vi inkluderede desuden kun nationalkonservative deltagere, som ikke betegnede sig selv som aktive

kristne, men vi ved faktisk ikke, i hvilken udstrækning nationalkonservative generelt opfatter sig selv som aktive kristne. Vores nationalkonservative deltagere varierede desuden betydeligt i deres forhold til oldnordisk kultur, hvilket tyder på, at der findes undergrupper med vidt forskellige holdninger. Selv hvis vi rekrutterede et større sample af deltagere med en nationalkonservativ profil og fik løst denne problematik, ville vi stadig kun dække en begrænset del af den danske befolkning. At kortlægge kulturasetro i Danmark vil kræve en bred undersøgelse af danskere på tværs af det politiske spektrum. Vi fandt dog, at vores venstreorienterede asetro deltagere og vores højreorienterede nationalkonservative deltagere overlappede betydeligt i deres forhold til oldnordisk kultur, hvilket tyder på, at kulturasetro findes på tværs af politisk ståsted i den danske befolkning.

Endelig bør målingen af danske værdiers oprindelse udvides, så den i fremtidige studier dækker alle de danske værdier, som normalt indgår i debatten om danskhed. Vi ved ikke, om danskere tilskriver værdier som frisind, samfundssind, ytringsfrihed og demokrati en kristen eller en oldnordisk kulturarv, eller om disse værdier tilskrives andre traditioner, fx klassisk filosofi, oplysningstænkning, humanisme osv. Vi ved heller ikke, om stereotype kristne værdier (fx næstekærlighed, tilgivelse, barmhjertighed) og stereotype oldnordiske værdier (fx styrke, mod og handlekraft) overhovedet er vigtige for danskerne.

Konklusion

På trods af undersøgelsens begrænsninger har vi vist, at der findes danskere, som matcher den profil, vi kalder kulturasetro. Vi har demonstreret, at denne profil kan måles ved hjælp af simple kvantitative og kvalitative måleredskaber. Vores analyser peger på et behov i både forskningen og i den offentlige debat om danskhed for en begrebsmæssig pendant til begrebet kulturkristen, som betegner danskernes identificering med den førkristne kulturarv. Der er simpelthen behov for et begreb som kulturasetro. Undersøgelsens lave antal deltagere gør det selvsagt vanskeligt at afgøre, om vores målinger pålideligt afspejler en bagvedliggende befolkningsgruppe, men formålet med vores undersøgelse var også mere ydmygt at vurdere, om kulturasetro overhovedet findes i Danmark. Vores analyser viser, at det gør den. Vi venter spændt på fremtidige studier med flere deltagere og en grundigere måling af danskernes forhold til oldnordisk kultur og mytologi, så vi kan få kulturasetro i Danmark kortlagt.

LITTERATUR

Arnold, Martin. 2011. *Thor: Myth to Marvel*. London: Continuum.

<https://doi.org/10.5040/9781472599292>

Aziza, Aziza. 2012. *Hil Thor, Hil Odin – Mit år med Asatroen*, Aarhus: Abraxas.

Bidstrup, Vibeke. 2020. *Sognepræst: Alle dem, der kalder sig kulturkristne, er lige så kristne som andre kristne* (læserbrev).

<https://www.information.dk/debat/2020/09/sognepraest-kalder-kulturkristne>

- lige-saa-kristne-andre-kristne. Set 30. juni 2021.
- Bønding, Sophie. 2019. "Praising the Pagan Gods: N.F.S. Grundtvig's Civil Religious Poetization of the Pagan Past." *Grundtvig Studier* 2019: 7-45.
<https://doi.org/10.7146/grs.v70i0.121899>
- Bønding, Sophie. 2020. *Visions of Unity: A Comparative Study of the Role of Pre-Christian Nordic Religion in the Formation of Denmark as a Community, the 10th and the 19th Centuries*. Unpublished PhD Thesis, Aarhus University.
- Bønding, Sophie. 2021. "Founding the Community on Old Norse Myths: N.F.S. Grundtvig's Attempt at Remythologizing the Danish Community." In *Mythology and Nation Building: N.F.S. Grundtvig and His European Contemporaries*, redigeret af Sophie Bønding, Lone Kølle Martinsen & Pierre-Brice Stahl, 163-193. Aarhus: Aarhus University Press.
- Davie, Grace. 2000. *Religion in modern Europe: A memory mutates*. Oxford University Press.
- Frisk, Kristian. 2019. "Armadillo and the Viking spirit: Military names and national myths in transnational military interventions", *Critical Military Studies* 5, no. 1: 21-39. <https://doi.org/10.1080/23337486.2017.1319644>
- Goderingen, Asatrofællesskabet. 2004. "Trosgrundlaget", <http://asatrofaellesskabet.dk/Goderingen/Indhold/TrosgrundlagDk.htm>. Set 30. Juni 2021.
- Iversen, Hans Ravn. 2005. "Gudstro i den danske religionspark." In *Gudstro i Danmark*, redigeret af Iversen, Hans. R. & Højsgaard, Morten Thomsen, 103-123. København: Anis.
- Jensen, Jørgen I. 1995. *Den fjerne kirke. Mellem kultur og religiøsitet*. København: Samleren.
- Jensen, Tim. 2004. *Kulturkristne er også kristne*. <https://www.religion.dk/sp%C3%B8rg-om-tro-og-viden/kulturkristne-er-ogs-kristne>. Set 29. marts 2021.
- Joensen, Jacob Bech. 2011. *Asatro og de danske soldater*. Online rapport fra Forsvarsakademiets forlag.
- Lanman, Jon. A., & Michael D. Buhrmester. 2017. "Religious actions speak louder than words: Exposure to credibility-enhancing displays predicts theism." *Religion, Brain & Behavior* 7, no. 1: 3-16.
<https://doi.org/10.1080/2153599X.2015.1117011>
- Mauritsen, Anne Lundahl. 2021 "Irreligiøsitet, kristendom og levet kulturreligion: En kvalitativ analyse af individuelle og kollektive identiteter." *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 73: 5-21. <https://doi.org/10.7146/rt.vi73.127161>
- Nielsen, Marie. V. 2016. "Kulturkristen: en deskriptiv eller normativ betegnelse i Danmark i dag." *Religion* 2: 64-70.
- O'Donoghue, Heather. 2007. *From Asgard to Valhalla: The remarkable history of the Norse myths*. London: Bloomsbury Publishing. <https://doi.org/10.5040/9780755696024>
- Oehlenschläger, Adam. 1842 [1836]. "Olaf den hellige". In *Oehlenschlägers Tragedier*. 3. Bind, s. 237. København: Bogtrykker J. Qvist.
- Purzycki, Benjamin. G., & Alastair Jamieson-Lane. 2017. "AnthroTools: An R package for cross-cultural ethnographic data analysis." *Cross-Cultural Research* 51, no. 1: 51-74. <https://doi.org/10.1177/1069397116680352>
- Rudelbach, C. A. 1851. *Om det borgerlige ægteskab: Bidrag til en alsidig, upartisk*

- bedømmelse af denne institution, nærmest fra kirkens standpunkt.* København.
- Roesdahl, Else, & Preben Meulengracht Sørensen, eds. 1996. *The waking of Angantyr: The Scandinavian past in European culture.* Aarhus: Aarhus University Press.
- Ross, Margaret C., ed. 2019. *The Pre-Christian Religions of the North. Research and reception Vol 2: From c. 1830 to the Present.* Turnhout: Brepols.
- Swann, William B., Jr., Angel Gómez, D. Conor Seyle, J. Francisco Morales & Carmen Huici. 2009. "Identity fusion: The interplay of personal and social identities in extreme group behavior." *Journal of Personality and Social Psychology* 96, no. 5: 995–1011. <https://doi.org/10.1037/a0013668>
- Thompson, Eric C., & Zhang Juan. 2006. "Comparative cultural salience: measures using free-list data." *Field methods* 18, no. 4: 398-412. <https://doi.org/10.1177/1525822X06293128>
- Von Schnurbein, Stefanie. 2019. "Germanic Neopaganism." In *The Pre-Christian Religions of the North: Research and reception Vol 2*, redigeret af Margaret C. Ross, 485-527. Turnhout: Brepols. <https://doi.org/10.1484/M.PCRN-EB.5.115713>